

Backa inte från reformen med elområden

Svenska Dagbladet den 15 mars 2013

Sedan november 2011 är Sverige indelat i fyra elområden. Resultatet är att Svenska Kraftnäts hantering av nätet numera är transparent och effektiv. Samtidigt blev elen cirka 2 öre dyrare per kWt i Malmö än i Stockholm, huvudsakligen på grund av flaskhalsar i stamnätet som begränsar flödet av billig el från norr till söder.

Indelningen i elområden har mött ett massivt motstånd från elkonsumenterna i södra Sverige som anser sig orättvist behandlade. En kritik som tycks ha fått fotfäste i ett Centerparti i kris och i Näringsdepartementet där it- och energiminister Anna Karin Hatt (C) nu försöker backa reformen.

Björn Hagman fick i uppdrag att snabbtreda flera förslag som skulle kunna minska prisskillnaderna mellan Stockholm och Malmö. Han förordar nu regeringens förslag att Svenska Kraftnät garanterar en överföringskapacitet om minst 4000 MW mellan dessa elområden, även om systemet fysiskt inte klarar så stora överföringar. Visserligen utjämnas priserna på elbörsen om systemoperatören garanterar tillräcklig nätkapacitet mellan två elområden, vilket det gemensamma svenska elpriset innan reformen vittnar om. Men artificiell nätkapacitet löser inga fysiska problem utan skapar endast snedvridna prissignaler.

I ett samhällsekonomiskt perspektiv är det viktigt att prissignalerna blir så korrekta som möjligt. Korrekta prissignaler ger rätt investeringsincitament, vilket är extra viktigt för just elområde Malmö som lider av underskott i elproduktionen. Vidare bör tillfälliga pristopp få slå igenom, då de finansierar reservkraftverk, energilagring samt smartare och flexibla konsumtion. Dessutom minskar antalet elavbrott, vilket är viktigt i ett system med mycket vindkraft.

Ett annat problem med elpriser som inte avspeglar systemets fysiska begränsningar är att Svenska Kraftnäts agerande blir mindre förutsägbart och det ökar osäkerheten på marknaden. Möjligheterna att utvärdera i vilken utsträckning SvK fullgör sin uppgift försvåras även för utomstående granskare.

Flaskhalsarna i elnätet försvinner inte bara för att systemoperatören garanterar en hög artificiell överföringskapacitet. Lotten faller istället på Svenska Kraftnät att återställa balansen i elsystemet genom att återköpa eller sälja el i efterskott genom så kallad mothandel. Om flaskhalsarna i systemet i viss mån är förutsägbara, blir även skillnaderna i priset på elbörsen och mothandelspriset förutsägbara. Dessa skillnader kan framförallt producenter i områden med elöverskott utnyttja för att realisera arbitragevinster.

Arbitragemöjligheterna riskerar alltså att skapa stora och onödiga obalanser som Svenska Kraftnät måste korrigeras i mothandeln. Därmed uppstår även ett fördelningspolitiskt problem, då främst elproducenter tjänar pengar på konsumenternas och skattebetalarnas bekostnad. På längre sikt leder beteendet även till att investeringsincitamenten snedvrids genom att arbitragevinsterna ökar lönsamheten av investeringar inom områden som redan har elöverskott. Det är oklart i vilken utsträckning nordiska elproducenter har utnyttjat arbitragemöjligheter, men problemet har blivit ohanterligt stort på USA:s elmarknader där tusentals elområden har införts för att undvika

mothandel. Även Storbritannien har problem med att elproducenter utnyttjar mothandeln till att göra arbitragevinster.

Huvudsyftet med den avreglerade elmarknaden bör, liksom för övriga marknader, vara att höja samhällseffektiviteten och inte att uppnå fördelningspolitiska mål. Fördelningspolitik bedrivs bäst utanför marknaden, främst genom skatter och bidrag som direkt gynnar svagare samhällsgrupper. Dessutom är det inte självklart att omfördelningen i samband med elområdesreformen har varit ogynnsam. Är det till exempel en nackdel att elpriset är lägre i Norrland?

Elområdesreformen har varit bra för Sverige som helhet. Regeringens försök att backa reformen antyder en strävan efter kortsiktiga politiska vinster på bekostnad av en väl fungerande svensk elmarknad. Regeringen borde istället visa politisk ryggrad och gå vidare med reformen. Idag finns väsentliga och undagömda flaskhalsar inom elförsörjningen på Västkusten. Dessa borde inte hanteras med nuvarande ineffektiva mothandel, utan med ytterligare ett eller två elområden.

Sven-Olof Fridolfsson

fil. dr. Institutet för Näringslivsforskning

Pär Holmberg

docent Institutet för Näringslivsforskning

Thomas Tangerås

docent Institutet för Näringslivsforskning